

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

**Sefer 'ir Binyamin asher banah ḥomat ha-'ir
u-me-gedulehah ve-'amudim aśah le-bet bet Yiśra'el
ḥeleq ha-sheni ... ha-rav ... Binyamin Ze'ev Ṿolf n.r.u av
bet din ve-rosh metivta de-ḳ.ḳ. Zmigrod ... ..**

Binyamin Ze'ev Ṿolf

Frankfurt de-Oder, [1698]

VD17 1:698249Q

ארתב הבב תכסמ

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-10824

מסכת בבא מציעא

שלושה חדשים וזאל להאשלושים חבובים ויהיב לן אוריון תליתאי
ביום תליתאי ובירחא תליתאי וא"כ לל דבוי השביעי קרא למשה
אחר עשרת הדברות שהוא תחלה לארבעים יום לפי שכל הנכנס
למחנה שכינה טעון פרישה והשת קשה מה תאמר אשתה
תזבעני לתמימים מכל הא דהראוי למות הרי הוא כאלו מת כבר
ולל דיליק מפתח אהל מועד תשבו שבעת ימים שמרו ימי
האבילו קודם מיתת בני אהרן הרי לדודק דס"ל פרישה לנכנס
למחנה שכינה איכא לפרש מפתח אהל מועד תשבו שבעת ימי על
הפרישה ודבריק יסתרו זה את זה לכך הסיכלה בדוכה את
לך וכרוך טעמך כי יפה ניצחתו אותה אשה חכמה יראת ה'
ומשכלת ודוק :

מסכת בבא בתרא

שבו גדול יהיה כבוד הבית האחרון מן הראשון ורוב ושמואל
ואסרי לה ר' יוחנן ור' אר אר בנין : והא
בשנים . ואיתא להא ואיתא להא :

הדבר תמוס מאד אחרי דבאית נדקו דכרי פנייה דאית להא
ולא . למה לא אמרו תרווייהו בבנין ושנים . לל עפ"י יונה
דאית לקמן בפ' המוכר את הספינה דיתוב ר' יוחנן ודרש עתיד
הק' בה להביא אבנים טובות ומרגליות שהן שלשים על שלשים
וחוקק בהם עשר כרוס עשרים ומעמירם בשערי ירושלים וכו' .
ופריך בגמ' מיתבי ואולך אתכם קוממיות ר"י אומר מאתיים
אמה כזני קומות של אר' ר' יהודא אומר מאה אמה כנגד
היכל וכותלי פי' וא"כ גס השערים היו כריבים להיות גבוהים .
ומאני כי קא' ר' יוחנן לכוי דבי זיקא ע"ש . נמיני למדין כי
צריך ההיכל לעתיד להיות עכ"פ גבוה בקומת איש אשר
צדיקים יבואו בו לכל מר כדאית ל' לר"מ מאתיים אמה . ולר"י
מאה אמה . והנה הני תנאי דס"ל כי הבית האחרון קאי על
בית שני ולא על בנין הבית האחרון ממש שכינה במהרה בימינו .
ע"כ לל דהיה לכל א' הוכחה גמורה כי פירוש הבית האחרון הוא
בית שני . והנה מ"ד בבנין ס"ל כר"מ שהיכול לעתיד יהיה
גבוה שני מאות אמה בקומת אדם עכ"פ וככל . וא"כ א"א לפרשו
קאי על בנין האחרון ממש שהרי אי קאי כבוד הבית על הבנין
שהוא הגובה כפרש י"ל למה אומר מן הראשון . הלא כבוד
האחרון יהיה גדול גס מן השני שבית שני לא היה גבוה רק מאה
אמה . ולעתיד יהיה שני מאה אמה . אלא לל דאחרון קאי על
הבית שני . ומאן דס"ל בשנים . ס"ל כר"מ שגם לעתיד לא יהיה
היכול גבוה יותר ממאה אמה וא"כ יתפרש שפיר בית האחרון
על הבנין לעתיד שיהיה גדול רק מן הראשון ולא מן השני . שגם
השני היה גבוה ממאה אמה . לכך אמר כבוד הבית יהיה בשנים
וא"כ א"א לפרש על בית האחרון שהרי יהיה בנין עולם וקיים לעד
וסדרא קושיא לדוכתא למה לא אמר מן הראשון ומן השני שהרי
בדאי יאריך ומן יותר משניהם . אלא לל דבית האחרון קאי
על בית שני . ומה שנקרא אחרון מפורש טעמו בזוהר פ' ע"ש :

שבו הורדס עבדא רבית חשמונאי הוה וכו' קס קטליהו
לבוילי מרוותא וכו' . אמר מאן דרש מקרב
אחיך תשים עליך מלך רבנן קס קטליהו לבלוי רבנן ושירי'
לבבא בן בוטא למיסב עצה מיניה וכו' :

המאמר הלוי יפלא על האי עבדא דקטליניהו לכולהו רבנן ולא
שירי' רק לכבא בן בוטא למיסב עצה למה יצא בבא בן בוטא מן
הכלל חכמים שבאותו הדור אשר בטוח היה בו להשיאו עצה .
לל אחרי דייקין בלישני' שאמר מאן דרש מקרב אחיך תשים
עליך מלך רבנן . שפירשו התו' דפשיטא דקרא לא משמע למעוטי
עבד שהו' אחיך במנות . ורבנן דרשו ממוכר שכאחך . מזה
יצא

וכו' ור' נחש' הוראה ו . אבל השתא כד מעיינת במה"ל על
המורד באלכו' בית דוד מרים ריש' למעילת וחייב מית' הורה ג"כ
ביאור שהוא כאלו מת כבר כן יא לתרן קנת שגנתו אשר שגג ועתה
הני' תבין עוזה גאה על האשה יראת ה' ומשכלת אביו גל שאמרה
ש"ל לדוד כשתבעה לתמימים ולא תהי' זאת לך למכסול ולפוקה
לדוד שדר' זאת מכילל דאיכא אחריתי פרש' ול שרמזה לו ססוף
ולא יח' ככאל בעון בת שבע . והנה זאת נפלאה היא מה לי
תרא או תרתי הלא אף אם ימנע עצמו מלחטוא בבת שבע .
היה לו להמנע מעון חמור כזה איסור א"א . אבל השתא יפה
דברה ובזמנה דברה כי גס היא חשבה דודאי משיח' כמותא לא
ולפוקה ויתבענה אם היא א"א . אך לל כי לדודי' לל דככל מורד
וכו' :

במלכות הוא ומרים רישיה והרי הוא כאלו מת ואת ואתו
מותרת : לכך גס היא פיה פתחה בחכמה באם יורה בן הלכה
למעשה יהיה זאת לו למכסול ולפוקה במעשה דבת שבע מה
סוהיה ויכול לתרן מעשה דב"ש והשתא יהיו התירוטים סותרים
וא"י : דזה תדע דכד מעיינת בזוהר תמצא שלא חטא דוד כלל
במעשה דבת שבע רק שלא המתין שלשה חדשי' כשנשאה וזמורי'
ד"ס שמשאם הבתמה מדרבנן נענש דוד כ"כ . ואף גס שהקב"ה
העיד כי אורי' לא ננע בה מעולם מ"מ לא פלוג רבנן ואפ"י קיימה
ואילונית כולם דרכות להמתין שלשה חדשים . והנה מפסוק
ופתח אהל מועד תשבו שבעת ימים למדנו מה שאמור למעלה
כדבר הכרוז שיותו זה האר' ה"ל כאלו מת כבר ולכך אמרו אהרן
ובניו שבעה ימים קודם שמת בניו . ועוד שנית למדו רז"ל זה
כנה אב כל הנכנס למחנה שכינה טעון פרישה ולכך פתח אהל
מועד תשבו שבעת ימי' כי מפרישין כ"ג שבעה ימים מביטו
כדאית' ביומא פ"ק . ועוד תדע כי למ"ד כל הנכנס למחנה
שכינה טעון פרישה דריש להאי קרא וישכון כבוד העל הר סיני
ויכסהו הענן ויקרא אל משה ביום השביעי זה היה מעשה אחר
עשרת הדברות שהוא תחלה לארבעים יום שהיה טעון פרישה
כתקדש בענן שש ימים ואח"כ ויקרא אל משה ביום השביעי .
אבל לעשרת הדברות לא היה פרישה כלל שהרי כל יום ויום עלה
וירד במצות הגבלה . ולהאי מ"ד ס"ל בששה בחדש נתנה תורה
לישראל לכך א"א לפרש האי קרא ויקרא אל משה ביום השביעי שזה
המעשה היה קודם עשרת הדברות דהא קבילו אוריית' בששה
ואסתלק הענן בששה . ומאן דס"ל לא בני פרישה מפרש
להאי קרא ויקרא אל משה ביום השביעי שזה המעשה היה קודם
עשרת הדברות וכשבעה בחדש נתנה התורה לישראל ולא היה
גס פרישה כלל לפי שכל חותן הימים עלה וירד במצות הגבלה
וככל . והנה האי מ"ד דס"ל דבעי פרישה ולדידי' לל דכששה
בחדש נתנה התורה לישראל ויהיב לן אוריון תליתאי ביום תליתאי
שהו' ששה לפרישה . לא יקשה כלל למה נתנה התורה בחדש
השלישי לפי שכל המאשלושים חבובים ויהיב לן אוריון תליתאי
בירחא תליתאי וכדאמרין בגמ' על האי דרשי' הוא גלילא
ברין רחמנא דיהיב לן אוריון תליתאי וכו' ואמרין כמאן
ברבנן פרש' י"ל דלדידהו ס"ל בששה בחדש נתנה תורה לישראל
שהו' שלישי לפרישה . אבל לר' יוסי דאמר בשבעה בחדש נתנה
תורה שהוא דביעי לפריש' לל דהמאשלושי חבובי' וז"ל דמה שנתנה
התורה בחדש השלישי כדאמר ר' הושעיא לפי שהגיורי' והשבוי'
לא יארכו עד שלשה חדשים וכודאי לא איש אל ואין לו דמיון הנוף
כלל מ"מ לא פלוג . אומר מעתה כי דוד חטא באיסור הבחנה
אף כי לא ננע בה אורי' מעולם כי מילנו גדול מהק"ב הגדור
ומקיים דברי חכמים אף במיורי' דלא שייך ביה . לכך טוב טעמה
במה שאמרה ולא תהי' זאת לך למכסול ולפוקה כי אמה תובע
אותי לתמימים וכודאי דעתך כל החייב מיתה כאלו מת כבר
ואשתו מותרת ויהיה לך למכסול גבי בת שבע שחשבה בתוך
שלשה חדשים דמא' אמר כיון שלא ננע בה אורי' מעולם אין כזה
איסור הבחנה יקשה הלא לא פלוג רבנן שאפי' הק"ב המתין

ועל לו השער לכולהו רבנן לא יחזיקו עמו ריק כבא בן בוטא לבדו
 לפי דהא תליא הדרוש של מקרב אחיך בכבוד חכמים . לפי מה
 שארז'ל בקידושין בפסוק אום תש' עליך מלך כל משימות שאתה
 משי' לא יהא אלא מקרב אחיך ופירש בפי' מראה דלכך שנה
 הכתוב לכתוב גבי מלך מקרב אחיך תשים עליך מלך סיהי המלך
 ממוכר שבאחיך . שהרי כל משימות נרץ סיהיו מישראל דוקא
 וע"כ מה שכתב עוד מקרב אחיך תשים עליך מלך הפירוש הוא
 ממוכר שבאחיך . אבל אי מפיקין להאי קרא דאום תשים עליך
 מלך לכדאמר מר שום תשים שתהא אימתו עליך . וז"ל כי מקרב
 אחיך לא בא ללמד על המוכר והכל מקרב אחיך קרינן ב' ושאר
 משימות א"כ להיות מקרב אחיך וקרא דאום תש' להורו בא שתהא
 אימתו עליך והנה בירושלמי דשבת פ' הבונה הקש' בפי' מראה
 ל"ל קרא דיקרא הוא מפנינו כי ת"ח קודם לכו' שנכנס לפני
 ולפניהם יתפוק ל' רת"ח קוד' למלך מטע' ת"ח אמת אין לנו כיוצא בו
 אבל מלך כל ישראל ראוי למלכות . וה"כ הכא ותיירך שם דחכם
 אינו קודם למלך לענין כבוד דבעינן שתהא מוראו עליך ע"ש
 באר"כ . נמצאנו למדן כי קרא דאום תשים שתהא אימתו עליך
 קאי אף על ת"ח והנה התו' הקא' ויכאן דאמר מר שתהא אימתו
 עליך משא' כ' בת"כ כבודו מחול' אלמא דכבוד מלך עדיף מת"ח .
 והתם אמרו לינאי עמור על רגלך ובת"ח מושיבין אותו אלמא
 דכבוד ת"ח עדיף ע"ש . לכך אמר הורדס מאן דריש מקרב אחיך
 תשים עליך מלך כפי' התו' הכל' שפירוש מקרב אחיך הוא מן
 המוכר שבאחיך . כי הם רוצים להחמיר בכבודם ולא דרשי
 שום תשים שתהא אימתו עליך כי הם דורשים לעצמם כי כבוד
 תורה עדיף ות"ח קודם למלך . לכך מפיקי האי קרא דאום תשים
 לומר כל משימות שאתה משי' לא יהיו אלא מקרב אחיך וע"כ מה
 ששנה הכתוב לומר מקרב אחיך תשים עליך מלך פירושו הוא מן
 המוכר שבאחיך . לכך קטליניהו לכולי רבנן ושיירי' דק לכבא בן
 בוטא דאשכחן עובדא כדדרים בהיהא אהי' דאיתיה תרי כוזבין
 ותברת יתהו' על רי'א דכבא בן בוטא וז"ל כן זיוני בעלי . א"ל
 אתה עזית רנון בעלך המקו' ויזיא ממך שני כבא בן בוטא
 אלמא דלדירי' ל' כמד' הרב שמחל על כבודו מחול וא"כ יפרש כי
 כבוד המלך עדיף מת"ח . ושפיר קאמר שום תשים שתהא אימתו
 עליך אף על הת"ח . כי לא מצינו שום חומרא בכבוד הת"ח שהרי
 כבודו מחול' ולדירי' אף שאינו ממוכר שבאחיך מקרב אחיך קרינן
 ב' לכך שיירי' לכבא בן בוטא לבדו למיסב ענה מיני' שהוא יחזיקו
 למלך והוא יהיה ראשי' להשיאו ענה וכתירן הגמ' שאני' ב"ה דלא
 סגי בלא מלכא ולכך ראשי' היה להשיאו ענה . לכן בחר בכבא
 בן בוטא דוקא ודוק :

שחתכוהו מגדולתו כי האי מד' דל' סנהר' התן וצמו שיתבא'
 בסמוך אבל למ' ד' שכל דברי מלכו' נחתקין על פיו לא נשמע מזה
 שנהר' התן ע"י המן מאי איכא למימר הלא לא נמצא אום' עונש
 להתן דהו' תרע' מ"ש כח"א על משארז'ל התן זה דניאל כי מה
 ראו לומר כן לפי שז"ל שזה השליח הממונע בין מרדכי לאשת' היה
 יהודי שהרי ארז'ל בפס' ותצוהו אל מרדכי לדעת מה זה ועל מה
 זה שיש עברו ישראל על התור' דכתי' מזה וזוה המה כתובים . ולא
 מצינו שום יהודי שהיה מצוי בחצר המלך רק דניאל שהיה כבר
 נתגדל בפלטי' אל ז' לכן היה ג"כ בחצר אחשורו שנשא בתו
 של ז' הרשע כנודע . וזה יתכן אם תמיד היה נשאר בגלותו .
 אבל למ' ד' כי נקר' התן ע"ש שחתכוהו מגדולתו וא"כ לא היה עוד
 בחצר המלך . יפלא למה קרא אסתר להתן אחרי אשר נקרא התן
 שכבר חתכוהו מגדולתו ולא שלחה דכריה ביד איש ישראל אחר .
 ז"ל הטעם מה שז' לחדש חייה דכר טבהכרח היה לשלח שליחות
 כזה דוקא ע"י דניאל ולא ביד אחר וראוי הדברי' ביד מי שנשתלמו
 לאמרו וידוקק היטב לשון המקרא ותקרא אסתר להתן ותצוהו
 אל מרדכי לדעת מה זה ועל מה זה לפי שארז'ל כמגיל' שנתחייבו
 ישראל שבאותו הדור כליו לפי שהשתחו' לללמו של ז' ואחרי
 אשר פירשו התו' כי כלמו של ז' לא היה רק אנדרטי בעלמא
 שניגשה רק לכבוד המלך . ולכך לא נתחייבו כליו כי הם לא עשו
 רק לפנים לכבוד המלך לכך לא עשה הק' בה עמהם רק לפנים
 לנערס וא"כ נתבטלה הגזירה . והנה אסתר אשר לא רתה
 לילך ברצון אל אחשורו ארז'ל שאמר כל הימי' באונס ועבשין
 ברצון . רק משום הגל' ישראל וידעת היתה בי מותרת היא
 לילך ולמסור את עצמה . אך היא חשבה כי כבר נתחייבו ישראל
 שבאותו הדור כליו לפי שהשתחו' לללמו של ז' והנה דניאל
 היה באותן הימים לכך קראה להתן זה דניאל ותצוהו אל מרדכי
 לדעת מה זה מה שהיה זה הגל' של ז' כד' שידע מרדכי כי לא
 היה רק אנדרטי בעלמא . ועל מה זה נגזרה הגזירה על ישראל
 אם חייבים כליו על אנדרטי כמו על ע"ז עניניהו אול' . שס'
 יחזק מרדכי הדין כי אנדרטי הוא כע"ז לא חסור את עצמה
 לערל וטמא בשביל הגל' ישראל כי כבר נתחייבו
 כליו . וחס' יפסוק הדין כי אנדרטי אינה כע"ז שהוא רק משום
 כבוד המלך וכמו שכתבנו התו' בכתוב' פ"ג . וא"כ הם לא עשו
 אלא לפנים ולא יתחייבו כליו . אז תלך להגיל' . לכך השיב לה
 מרדכי אל תדמי אל בנפשך להמלט בית אביך . מכל היהודים לפי
 שאסתר היתה מב' ב' ח' ניא משאל ועזריה שלח השתחו' לללמו
 של ז' לכך סבורה אתה להגל' עם בית אביך מכל היהודים . כי
 באמת הורה מרדכי הדין אמת כי על אנדרטי אינם חייבי' כליו
 והנה לפירוש זה יקשה כקו' הגמ' במגילה והתן להיכן אויל . פי'
 למה לא השיב דברי מרדכי לאסתר . דל"ל כתיירן הגמ' לפי שאין
 משיבין על הקלקלה . פירש' ז"ל שראה שאסתר לא רתה לבא
 אל המלך לא רתה להשיב לה כלום . שהרי לפירוש זה שלחה לידע
 הדין אם נתחייבו כליו ואחרי הוראת מרדכי כנול' בודאי היתה
 הולכת אל המלך . אלא ז"ל כפירוש התו' שנהר' התן . לכן
 יפה אמר ודניאל מנלן דאיגש . בשלמא למד' שנקרא דניאל התן
 ע"ש שחתכוהו מגדולתו . וא"כ ז"ל מה שקראה אסתר להתן
 לדע' מה זה וגו' לפי שהיה בימי' ז' וידע כי כלמו היה רק אנדרטי
 ורתה לידע הדין . א"כ מה שלא השיב התן דברי מרדכי
 לאסתר ע"כ ז"ל לפי שנהר' התן זה דניאל . א"כ שפיר מצינו
 דאיגש . אלא למד' שכל דברי מלכות נחתכים על פיו .
 א"כ ז"ל לכך קראה אסתר להתן לפי שהיה בחצר המלך וכמ"ש
 בת"א ובאמת לא תלתה אמריה בדין זה אם נתחייבו ישראל כליו
 אול' . רק מנעה עצמה בלא טעם לבא אל המלך . וא"כ איכא
 למימר כתיירן הגמ' שלכך בלא טעם לבא אל המלך . וא"כ איכא
 על הקלקלה . ובאמת לא נהרג התן . א"כ מאי עונש איכא
 ומאי שהשליכוהו לגוב אריות ודוק :

ביאור
 הפסוק
 ותקרא
 אסתר
 להתן
 וזו

שבה וכבא בן בוטא זיבא אשיא עצה לחורדס והא' ר' יהודא אמר
 רב וכו' מפני שהנענש דניאל מפני שהשיא עצה
 לנכוד נצר וכו' ומג' דאיטנש אילימא מדכתוב ותקרא אסתר
 להתן ואמר רב התן זה דניאל יחניחא למד' שחתכוהו מגדולתו
 אלא למד' שכל דברי מלכות נחתכים על פיו מאי איכא למימר .
 שהשליכוהו לגוב אריות :

נתו' ב"ה שכל דברי מלכות נחתקין ע"פ . וז"ל לפי הפרגום של
 אחשורוש נענש הרבה שנהר' דכתי' ויגידו למרדכי וגו' ולא כתוב
 התם התן לפי שהרגו המן על שהי' משיב דברי' בין מרדכי לאסתר
 מיהו תלמוד שלנו אינו תופס כן דדרשין במגיל' והתן להיכן הלך
 ומפרש לפי שאין משיבין על הקלקלה . עכ"ל התו' . ולענד' ד' דרא
 ודא אמת היא דודאי לא יחשפ' לעונש כלל לאותו דרוק דניאל
 שחתכוהו מגדולתו בביתו של אותו רשע אשר זה בהיפך כל
 המפרשים פירשו שאני' מישא ועזרי' שהלכו מביתו של ז' שהיו
 פרוסים בהיכל מלך בכל על כי מאסו בכבודו לכלימה וכאן יחשב
 זה לעונש שחתכוהו מגדולתו . שהי' בפלטי' המלך אחשורוש . לכן
 ז"ל דאין זה העונש שחתכוהו מגדולתו . רק מד' דל' שחתכוהו
 מגדולתו . ה"ל שנהר' ע"י המן ולכן אמרו בגמ' הניחא למד'

מסכת בבא בתרא

ולתיתוף וחקי ימיו חלף פ"א ע"ב ק"ב נחלא אהי אשכנזי מחמת
השקל לכפר על הנפש שעולה משנית השקל ק"ב פרוטו שעולה
א"כ עכשיו בזמן שאין קיימת הלא פרוטו לרשב לחזק עולם
גם בזמן שאין בה"מ קיימת הלא פרוטו לרשב לחזק עולם
מתן כספר לכפות ח"ק כמו בזמן שכל היה קיים שהיו נותנין
מאגית השקל - וזה הכל לפי החשבון שכל פרוטו מעטרף
לחשבון כולל פ"א פ"א :

שלב שאל אטרנסרופס הרשע את דע"א אם רמ"ה אוהב
עניים מפני מה אינו מפרנסן וכו' אל משל למלך
שבעה על עבדו וצויה המלך שלא להאבילו וכו' וילך אדם א'
דחאב לו וחסקהו לכששטע המלך הלא בועם עלי ואתם קרוים
עברים וכו' אל דע"א משל למלך שבעה על בני וכו' אל אתם
קרוים בניס ואתם קרוים עברים בזמן שאתם עושין רצונו של
מקום קרוים בניס ובזמן שאין אתם עושין רצונו של מקום קרוים
עברים - ועכשיו אין אתם עושין רצונו של מקום אל הרי הוא
אומר הלא פרוטו לרשב לחזק עולם ונע"א מרודים חביא בית - אמת
ועניים מרודים חביא בית בזמן שהיו חסד הלא פרוטו לרשב לחזק :

והנה בחמת נרדק זה לתרץ שבזמן הזה קאמר הלא פרוטו לרשב
לחזק - ובזמן הזה קרוים עברים - וזה לא חזרי שפסק הדין
שגם כגד תושב חזר גר ותושב חזי עמך שדול גר תושב אתה
מזוה להחיותו לאל גרשע עניי ישראל מצרי תושב חזק הלא חממת
גופא קשיא למה נחזי בגר תושב חזי עמך לפי תשלם הכל וכל
ולחזק כח"ד נב"ה דכי פלחו לע"ז לא מקרו בני וכו' פ"א פ"א תושב
שקיל שלא לעבוד ע"ז מקרי בן לך אתה ממזוה להחיותו - ולכן
גם בזמן הזה שתי ישראל עושים רצונו רק דלא פלחי לע"ז מקרו
בני - וזה"ל המשל הוא כח"ל שבעה על בני ועושה"ה והאבילו
והקרויה הוא מקבל שכר על זה וכו' ואתקו דברי התורה הזאת
מה שאמר"ה אל משה הכן שוכב עם אבותיך וקם העם הזה וזכה
וגד וזכה הפי והסתרתי עניי מהסוהו לאכול ומגדלוהו דעיות רבות
וזרות ואמר הלא על כל חין חלתי בקרבי מנאזני הרענות האלה
ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא על כל הרעה אשר עשה כי
פכה אל אלהים אחרים - דזה תדע מה שאר"ל שאלו בשע
כאלוהי של ירושלים לא פסקו ממנה בעלי נדקס וגדול מה שגז'
ברושלים יותר ממנה שגא' בסוים - דאלו בסוים כתיב יד עני
וזכרון לא חזוקה ואלו ברושלים כתיב יד נשים רחמינות בשל
ילדיהן - שאף בשעת החורבן אשר בשל ילדיהן נתנו לעניים
מהם מרוב הרחמינות - וזהה שלם דברים נחזקו כמותני נדקס
מה שיפורש להרי"ב במקרא - ה הוא מה שדרשו ר"ל בנותן
נדקס לעני עליו הכתוב אומר אז תקראוה יענה - ועוד שנית
מה שגא' מען בספר יכפ"ה א"כ - ואינו שלם שאף כמותני נדקס
והשלישית מה שגא' הלא פרוטו לרשב לחזק עולם ועניים מרודים
חביא בית - גמלא מי שנותן נדקס כגויל שאינו חביא עניים
מרודים בית - וכשהוא עובד דכני אתתיה דל"ג דשקרו מני
קיסר וגרבוהו כסודע - והנה בכאן שגא' והסתרתי פני מהם
כהיפך לזה שמה שגא' כמותני נדקס אז תקראוה יענה - וכאן
יהיה בהסתר פנים - וכן מה שגא' כמותני נדקס חס וכה פרוטו
לרשב לחזק עולם ולא יביא עניים מרודים בית שלא יבטלן לתן מהותו
לח"ה - אבל כאן נאמר בהיפך והיה לאכול שיביא עניים מרודים
בית ויהיה ממונו ל"ה לעניים מרודים - ומה שגא' כמותני
בסתר יכפ"ה א"כ נא"מ כאן וזרה חפי וכו' יגדל התמים הגדולה
על מה עשה הכסה לחזק אתה אשר אפי' בשע כאלוהי לא פסקו
ממנה כמותני נדקס ונתלם מהם כל המדות שגא' ממותני נדקס
ואין לתרץ כי אדרבא זו משיבת פן וכשאלת הרשב הכל - זה אינו
כי ואמר ביום ההוא הלא על כל חין אפי' בקרבי מנאזני כל הרענו
האלה ואלו היו עושים רצונו בודאי לא היו עניים מרודים כבית
ואתרי שגא' ועניים מרודים תביא בית הוא בזמן שאין
עושים רצונו - ואשפ"ה הלא פרוטו לרשב לחזק - ש"ה דע"א
בזמן

שכ"ט סגא האמי"תא דאסור רבנן מצוה רבה פרוין שבונים
ג"ל דודאי ישראלים גדולה מן התורה שמתה הנה פרוין שבונים כי
גדול יותר מן המכיל לעולם וכ"כ המפרש על הוהרסקס
על פסוק אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים ולא אמר
אשר בקאתיך הרי ראיה גדולה שהוצאה והפרוין גדול יותר
מהכריחה - אך זאת ידעת כי מנויה וגמורה בסוד חכמי התורה
אשרי מי שלא נכר ח"גמ"ל שאין מזה ראיה שלא אמר אשר ברחתיך
לפי שנת לאדם שלא נכר - לכך אמרו מנה"מ דאמרי רבין
שקס נאמו וגמרו כוח לאדם שלא נכר - מל"ל למימר כי מזה רבה
פרוין שבונים - להכי מייית קרא אחריתא על זה כולל פ"א :

של ותמשבילים וזחירו כוזהר הרקיע והריון שרודין אמת לאסור
ומצדקי הרבים בככבי עולם ועד אלו מלמדי תינוקות :

ל"ל מה שהמשל הדיינים לומר הקייע - והמלמדי תינוקות
לכוכבים לפי משאול בחגיגה פ"ב דחשיב שבעה קייעים אלו
הן וילון קייע - וילון נכנס שחרית ויונה ערבית - פ"א ו'ל
נכנס שחרית שילון נכנס כיום לתיק ואינו נראה כלל - ויונה
ערבית כי בלי י נה וילון לעולם ואינו נראה קייע מפני וילון -
וזה ידעת כי בליל אסור לרנן סוס דין לכך המשל הדיינים לומר
הקייע שמו"ל ביום לפי שילון ויונה שחרי ווהר הרקיע הוא כיום
לבן אמר והמשבילים והדיין שק דין אמת וזכירו כוזהר הקייע
שמושל ביום - משא"כ מצדקי הרבים שהם מלמדי תינוקות
למרודים ביום ובלילה הם ככוכבים עולם ועד שחר למה כוכבים
שולטים ביום ובילה כולל פ"א פ"א :

שלא אמר רב אסי לעולם אל יסנע אדם עצמו מלחת שלישית
השקל בשנה שנאמר והעמרנו עלינו מצות לתת
שלישית השקל בשנה לעבודת בית אלהינו :

ועין כח"א שכתב טעם למה נשתנה ציטן שלישית השקל לעבודת
ב"ה ולא חמנית השקל כדכתיב בצוהרית - נלע"ד אחרי דכיומי
הזדא מעוט שני להיות ימי שנותניו בהם שבעים שנה - עד
דמעוטא בהר מיעוטא מעוט לפי משאול במועד קטן מת
לששים שנה וזו מיתת כל אדם שגא' תבא בכלל חלי קנר ככ"ל
גומט"ה הכי הוה - וצ"ל למדן אחרי שנת מעוט הדורות והשנים
שששים שנה מיתת כל אדם נא תושב לפי מה שידוע לכל טעם
השקל שגא' לכפר כי שקל גומטריא נפש ולכן בזה לכפר על
הנפש - ולפי החשבון שחשב יתק אכינו דל עשרים ללא עגבת
עליהו - גמלא לששים שנה ימנה השלים עשרים שנה שאין
עונש עליהם - גא' ארבעים שנה - מאותן ארבעים שנה
דלפ"ג אעשרים שנה הלילות - לא גא' רק שלים שהוא עשרים
שנה הימים לכך ר"ב יותר לכפר הנפש רק שלים מן השקל שהוא
הנפש כי לפי מעוט הדורות ח"ג האדם כפרה רק שלים משני
חיו לכפר על נפשו כולל פ"א :

שלב וא"ר אלעזר בזמן שבה"מ קיים אדם בנותו שקלו ומכפר
לו - ועבשו בזמן שאין בה"מ קיים ובה הלא פרוטו
לרשב לחזק עולם - אמר רב משמיה דר' א"מ דילבש צדקה כשריווי
מה שריון כל קליפה וקליפה מצטרפת לשריון גדול - אף צדקה
כל פרוטה ופרוטה מצטרף לחשבון גדול :

ל"ל דאמרינו לסינו תרי אגדת דר"א אמרינו שתרע הטעם
שנתנת נדקס לעני בזמן הזה הוה כמותני שקל בזמן שג"ה
היה קיים לפי שכל פרוטה מעטרף החשבון - דזה תדע לפרש"י
בכתוב"ב שקל הוא חמי טלע שהוא שני דינרין נמא' מתנות
השקל הוא דינר - ולפי חשבון רש"י ו'ל בקי דיון דק ר"ב ע"ג
תמא' שקל כפרוטה הוא כריגד אחד - ודע כי ק"ב בכותות
נכרתה על התורה וכתב הגאון מהר"ר שבע"ל במגלה עיוונות
שלכן נכתבו ק"ב כריתו על התורה לפי שברוהו גומטריא סמל

כ"א
פ"א
ה"כ
ש"ה
א"ה
ו'

מחנה
עליו
לכך
עליו
מתין
עקב

זרח
מלך
יהוה
דברים
אמת
ישל
דברים
הוא
מתי
לכך

עב
דיון
תה
מת
כיל
שכ
לכן
דיון
עלו
את
כה
נת
לה
כי
אבותיו
וגו'

גי
לו
ס
ה
ת
ה
ע
ת
ה
ע
ת
ה

מסכת בבא בתרא

בבא בתרא

נה

באין שאין עושים רמאו קרוים בניו ה'ל דקה מעלייתא . וא"כ
למה תקראנה אותם כאלה . לזה בא הכתוב במתרוח ואנכי
הסתר אסתיר פני ב'ו' הוא על כל הרעה אשר עשה כי פנה אל
אלהים אחרים וכי פלחולע' לא מקרנו בני ואין אתה מגווה
לכהותם וכמשל למלך שבעם עב' עבדו וכו' ודוק :

שלו מיום שחרב ב'ה נשלה הגבואה טו הנביאים
ונתנה לחכמים :

מעשה דקדו יחדיו מאשר'ל כגמ' פ' תולין עתידה תור' ששתכת
מישראל שא' והפלא ק' מכותך הפלאה זו איני יודע מה היא
כשהוא אומר לכן הגני' וסיף להפליא וגו' הוי אומר הפלאה זו
היא תורה . ובתרגום יונתן פירש על והפלאה' מכותך יכסי
מימרא ד' מנכון וזה קודשא . ובאמת דא' וזה חלף היא אחרי
סרנה הק' בה להעלים רוח הקדש מישראל וכעת אע"פ שנעלה
הגבואה מן הנביאים נתנה לחכמים . אך בימים אשר עתידה
תורה שתשתכת מישראל אז גס רוח קדשו יוקם ממנו . וזהו
נכונים דברי ר'ל אשר למדו ודרשו כמה פנים במקרא א' בנב'
לשבת ו'ל בימים ההם ישושנו לבקש דבר ה' ולא יתגאו
דבר ה' זה תורה . דבר ה' וזכבואה . דבר ה' זה הקן . אשר
זה נראה דברי ר'ל רחוקים להי' מקרא א' יוצא לכמה טעמים .
אך תדע מה שדר'ל בירמ' בפסוק מן הכהנים אשר בעצמות
ה' ו' שחשיב' שם כל ברכות ההם אשר נהפכו בימי רימ' לקללה .
כבואה והנה בברכת כהנים בפסוק ויתנוך נדרשו שלשה דרושים במ' .
ובו' ויתנוך אתי מעמיד מתן נביאים . ר'א ויתנוך יתןך בתורה . ר'א
ויתנוך יתנה אצלך השכינה . והנה בסנהדרין פ' חלק אר'ל
כלו כל הקיטין ואין הדבר תלוי אלא בתשובה וכו' ר'א אומר דיו
לאכל שיעמוד מאכלו . פרא' דיו לאכל להק' בה שהוא עמנו
בגלות שיעמוד מאכלו שיהיה קן לדבר אף בלא תשובה . לכך
לעתיד אשר ישוטטו לבקש דבר ה' זה הקן להיות קן ותכלית
לגלות אף בלא תשובה כי דיו לאכל וכו' ולא יוצאו בער' יאמרו
אחרי כי אין הדבר תלוי אלא בתשובה נמצא שאין השכינה נמצאת
עמנו . ולא נתקיימה הכתבת ויתנוך יתנה אצלך . ישושנו לבקש
דבר ה' וזכבואה . אולי יהיה הפירוש השני של ויתנוך . אתי
מעמיד מתן נביאים . וגם זה לא יוצאו . אז ישוטטו לבקש דבר
ה' וזכבואה . אולי יהיה כפירוש ר'א . ויתנוך יתנוך ב' ד'
וגם זה לא יוצאו נמצא כי שלשן עולה בקנה א' כנלד' :

שלה אלא שברי לוחות רמזתים בארון מכל . נפקא ל'
מדרב יוסף אשר שברת ושחתם בארון מלמד
שלוחות ושברי לוחות מונחים בארון ואידך הוא מכני לבדול'
אשר שברת מלמד שאל הקנה למשה ישר בחך ששברת :

הנה אציג דברי הרשב"א ו'ל שהובא בשבת פרא' . על הא'
דאמרינן שאל הק' בה למשה ישר כחך ששברת . ו'ל ו'ע מ'ל
שהסכים הק' בה עמו . ואי משום אשר הרי כמה כתובים
בתורה שאין לשון אושר . ויתרוק נשום דכתיב אשר שברת
ושמתם בארון מלמד שהלוחות ושברי לוחות מונחים בארון .
ואלמלא היה בשבריתן חטא אין קשיגור במקום קשיגור . אלא
מלמד שהיתה שבריתן חתיב עלינו עכ'ל אם כן הרי מאין
דמ'ל ישר כחך ששברת . נפקא ל' ג'כ מזה דלוחות ושברי
לוחות מונחים בארון . אך שנתלקו כזה במשמעות דורשין .
דמר דרש מקרא דאשר שברת ושמתם שארון ושברי לוחות מונחים
בארון ומר נפקא ליה מאין בארון רק לרבות שברי לוחות מונחים
בארון . והנה ג'ל דמ'ל דמ'ל דשני לחות היה לישראל אשבו
לוחות מונחים . וא' שבו שברי לוחות מונחים מ'גם לרירי'
אפשר לומר שאל הק' בה למשה ישר כחך ששברת שצויה לגמס'
בארון הקדש וכפרט כי תמיד היה יוצא זה הארון למלחמת כדאית'
בירושלמי שקלים ואלמלא היה בשבריתן חטא לא היו מוניאים
אותם למלחמה וכל שלבך תמיד היה זה הארון שבו שברי לוחות
במלחמה לפי שאר'ל אין לך פקודה שאין בה מעון העגל וזה
היה הפניגור במלחמת בעת פקודת העונות לפי שאחרי שברית

תלוחו ידעו כפגויה וזוה תדע כי יפה עשה משה אשיר הלוחו'
וזהו ג'ל לפרש הפסוקים גבי עלי הכהן כאשר רץ אים כנוחמן מן
המערכת ויאמר מנפה גדולה היתה בעם ושני כנך מתו וארון
האקים נלקח . ויהי בהזכירו את ארון האלקים ויפול מעל הכסא
אחורט' וגו' אשר יפלא למה לא חרד עלי על מגיפ' העם ומיתת
בניו רק בהזכירו ארון האלקים נפל מעל הכסא . וגם יפלא סוף
הפסוק ויתקרא לנער אי' כבוד לאמ' גלה כבוד מישראל אל הלקח
ארון האלקי' . כי זה תדע מ' ש ב'ס' הגלגולי' כי עלי היה נשם אהרן
ובניו חפני ופנחס ס' היו נשמת נדב ואביהו . וזה נודע כי באהרן
התאסף ה' שדר'ל אין השמדה אלא כילוי בניו . והנה כבאין היה
לחות כי בעת פקודת עונם נפקד עליהם עון העגל שהרי ארון
האלקים נלקח שה' בו השכרי לוח' מונחי' והיה יוצא תמיד עמם
במלחמ' להזכיר שברית הלוח' שנידונו כפגויה . לכך חרד עלי
בהזכירו את ארון האלקי' כי נלקח כי בתת' היה סבו מה שמגפה
גדולה היתה בעם ושני בניו מתו סבור היה כי בעונם מתו . אך
בהזכירו ארון האלקי' חרד בחשבו כי נלקח הארון ממת' הפקודה
של עגל וככ'ל . ונתבטל הסגנוניאל של שברית הלוח' מעתה חור
וניער עון אהרן אשר התאסף בו ה' להשמדו זה כילוי בניו לבך
ויפול מעל הכסא אחורטית . וגם היה קראה לנער אי' כבוד עפי'
מאשר'ל במ' שבת עלובה כלה שזניתה בתוך חופתה והנה עד
עתה לא היתה עלובה כלה כי אמרה כי ידעו כפגויה . אך עתה
אמרה אי' כבוד גלה כבוד מישראל אל הלקח ארון האלקי' . כי מאה
נראה לעין כל כי אין שבויר הלוח' סגנוניאל עליהם להיו' ידועים
כפגויה והכל יודעים שכלה נכססה לחופה היו ועלובה היא
שזניתה בתוך חופתה כנלד' דוק :

שלו תר' סדון של כתובים רות תהלים אויבוכו' . ולמד אויב'
בימי משה היה ליקרמי' לאויב ברישא' אתחולי פורענתא
לא מתחלנו . רות נמי פורענתא חוה . פורענתא ראת לית
אחרית חיא' דאר' יוחנן למה נקרא ססה רות שיצא סמנה דוד'
שרווחו להק' בה בשירות ותשבחות :

הנה הא' דר' יוחנן מויתר הוא וכי בלא ר' לא ידענו שהיה לרות
אחרית טוב שזכתה להיו' אם המלך אמה של מלכות . כל עפי' מה
שאר'ל ביכמות כי גרים בזמן הזה מעוניס לפי שזיו' עצמם
מלהכנס תחת כנפי השכינה . א'ר אבהו מאי קרא ישלס' הפעלך
ותחי משכור'ך שלימה וגו' אשר באת לחסות . פרא' י'ל שמהרת
לכא . נמצינו למדין שרות מהדקיהויה לה להיו' אש' טוב לפי שיצאה
מכלל הגרי' שהם מעוני' על כי שהו מלבא' אכל רות מיהר לכא' אך
לפי דברי התו' ו'ל שחשבו כי קרוב למאית' ששה היתה רות אי' נמצא
שהיתה בתו של עגלון ממשה וא"כ גם היא לא מיהרה לכא' אך כהא'
תלוי מילת' דאי נמצא כדאית' בוזה רות שכבר נתגיירה רות
קודם שצאה למחלון . רק אחרי מות בעליהן חזרה ערפה לסורה
וכמאין הכתו' הנה עבה וימתך אלעמה ולא אלהיה ורות דבקה
בה וכמו שהארכנו בה למעב' בחיבורינו . נמצא לא שהיתה מלבא'
להתגייר . אך זה הוא נסתר ממר'ל שאמרו למה נקראה רות
שראתה בדברי חמות' משמע שאחרי דברי חמות' כהא' להתגייר
לפי שכנסו הדברי באוניה . אך לדינת הוזה' הכל שזכר נתיירה
ולא ראתה בדברי חמות' כלל . ג'ל כר' יוחנן שלבך נקראה רות
שיצא ממנה דוד שריוהו להק' בה בשירות ותשבחות . לבך כאשר
מתרן באן גבי רות . ופורענת' דאית ליה אחרי' הוא . הונכך להכניס
הא' דר' יוחנן דלא תימא דזה לא מקרי אחרי טוב שיהי' אמה
של מלכות כי בודאי היא היתה מעונה כישור' על כי
איחרה לכא' לפי חשבון התו' הכל לכך מיייתי הא' דר' יוחנן לומר
כי באמת רות מיהר לכא' ולא תאמר כי אחרי מות בעלה נתגייר'
לפי שראתה בדברי חמות' ושמה מוכוח עליה שנקראה רות .
לכן מיייתי הא' דר' דאמר למה נקראה שמה רות לפי שיצא ממנה
דוד שריוהו להק' בה בשירות ותשבחות . אכל באמת רות מיהרה
לכל והיה לה אחרית טוב דוק :

מסכת בבא בתרא

שלז' וימת שם משה עבד ה' אפשר משה מת וכתב וימת וכו' . ולא עד באו הקמה אומר . ומשה אומר וכותב . סבאו ואילך הקנה אאר ומשה כותב ברוע :

עיון בפ' הרש' בא דל' . והנה מה שלא אמר משה אלו הפסוקים וכתבן מה בין כתיבה לאמירה הלא מ' תיקשי אפשר משה מת וכתב וימת . כל לפי משאלו ל' בסוטה כי י' לא מת משה נאמר כאן וימת שם משה . ונא' להלן ויהי שם עס' ג' מה להלן עומד ומשמש . אף כאן עומד ומשמש . והנה לכאורה נראים הדברים כמנהגים להוסיף המקרא מיד פלוטו . אבל באמת לפי פרש' דל' שפירש' בישי' שאמר שמי' שמי' והאויני' ארץ . ומשה אמר האויני' השמים ותשמע הארץ . לפי שישי' היה קרוב לארץ ורחוק מן השמים . לכך נתן שמי' לשמים והאויני' לארץ אבל משה היה קרוב לשמים ורחוק מן הארץ אמר בהיפך האויני' לשמים ושמי' לארץ . והנה גם כאן נאמר כן . שמי' שכתב בחזרה ויהי שם עס' ל' לגבי הק' בה מקרי משה קרוב לארץ שהרי כתב ויהי שם עס' ה' שמי' שהוא היה בארץ נמש' שפירושו הוא כי למעלה אשר שם עס' ה' עומד ומשמש . ואף כאן חס' משה היה חומר וימת שם משה היה מתפרש שם על השמים וכאמת כי שם עומד ומשמש רק למטה מת משה שנסתלק מן בני אדם לכך היה משה כחמרים ולא אמר וימת שם משה . רק בהיפך הק' בה היה חומר וימת שם משה עבד' כי לגבי הק' בה מקרי שם בארץ כי הארץ נתן לכני' הרש' שאינו רא' הק' בה ומשה כתב לפי מחמרו של הק' בה ולא איש' ל' ויכח' ה' כי באמת שם מת משה . ויפה אמרו חז' ל' מה להלן עומד ומשמש לפי דש' קאי' על האות אחרת לגבי משה . כמו בארץ עומד ומשמש כי וימת שם משה קאי' ג' על האות אחרת לגבי הק' בה שהוא למטה בארץ מת משה אבל למעלה עומד ומשמש ככלע' ד :

שלז' וימת שם משה עבד ה' אפשר משה מת וכתב וימת וכו' . ולא עד באו הקמה אומר . ומשה אומר וכותב . סבאו ואילך הקנה אאר ומשה כותב ברוע :

עיון בפ' הרש' בא דל' . והנה מה שלא אמר משה אלו הפסוקים וכתבן מה בין כתיבה לאמירה הלא מ' תיקשי אפשר משה מת וכתב וימת . כל לפי משאלו ל' בסוטה כי י' לא מת משה נאמר כאן וימת שם משה . ונא' להלן ויהי שם עס' ג' מה להלן עומד ומשמש . אף כאן עומד ומשמש . והנה לכאורה נראים הדברים כמנהגים להוסיף המקרא מיד פלוטו . אבל באמת לפי פרש' דל' שפירש' בישי' שאמר שמי' שמי' והאויני' ארץ . ומשה אמר האויני' השמים ותשמע הארץ . לפי שישי' היה קרוב לארץ ורחוק מן השמים . לכך נתן שמי' לשמים והאויני' לארץ אבל משה היה קרוב לשמים ורחוק מן הארץ אמר בהיפך האויני' לשמים ושמי' לארץ . והנה גם כאן נאמר כן . שמי' שכתב בחזרה ויהי שם עס' ל' לגבי הק' בה מקרי משה קרוב לארץ שהרי כתב ויהי שם עס' ה' שמי' שהוא היה בארץ נמש' שפירושו הוא כי למעלה אשר שם עס' ה' עומד ומשמש . ואף כאן חס' משה היה חומר וימת שם משה היה מתפרש שם על השמים וכאמת כי שם עומד ומשמש רק למטה מת משה שנסתלק מן בני אדם לכך היה משה כחמרים ולא אמר וימת שם משה . רק בהיפך הק' בה היה חומר וימת שם משה עבד' כי לגבי הק' בה מקרי שם בארץ כי הארץ נתן לכני' הרש' שאינו רא' הק' בה ומשה כתב לפי מחמרו של הק' בה ולא איש' ל' ויכח' ה' כי באמת שם מת משה . ויפה אמרו חז' ל' מה להלן עומד ומשמש לפי דש' קאי' על האות אחרת לגבי משה . כמו בארץ עומד ומשמש כי וימת שם משה קאי' ג' על האות אחרת לגבי הק' בה שהוא למטה בארץ מת משה אבל למעלה עומד ומשמש ככלע' ד :

שלז' וימת שם משה עבד ה' אפשר משה מת וכתב וימת וכו' . ולא עד באו הקמה אומר . ומשה אומר וכותב . סבאו ואילך הקנה אאר ומשה כותב ברוע :

עיון בפ' הרש' בא דל' . והנה מה שלא אמר משה אלו הפסוקים וכתבן מה בין כתיבה לאמירה הלא מ' תיקשי אפשר משה מת וכתב וימת . כל לפי משאלו ל' בסוטה כי י' לא מת משה נאמר כאן וימת שם משה . ונא' להלן ויהי שם עס' ג' מה להלן עומד ומשמש . אף כאן עומד ומשמש . והנה לכאורה נראים הדברים כמנהגים להוסיף המקרא מיד פלוטו . אבל באמת לפי פרש' דל' שפירש' בישי' שאמר שמי' שמי' והאויני' ארץ . ומשה אמר האויני' השמים ותשמע הארץ . לפי שישי' היה קרוב לארץ ורחוק מן השמים . לכך נתן שמי' לשמים והאויני' לארץ אבל משה היה קרוב לשמים ורחוק מן הארץ אמר בהיפך האויני' לשמים ושמי' לארץ . והנה גם כאן נאמר כן . שמי' שכתב בחזרה ויהי שם עס' ל' לגבי הק' בה מקרי משה קרוב לארץ שהרי כתב ויהי שם עס' ה' שמי' שהוא היה בארץ נמש' שפירושו הוא כי למעלה אשר שם עס' ה' עומד ומשמש . ואף כאן חס' משה היה חומר וימת שם משה היה מתפרש שם על השמים וכאמת כי שם עומד ומשמש רק למטה מת משה שנסתלק מן בני אדם לכך היה משה כחמרים ולא אמר וימת שם משה . רק בהיפך הק' בה היה חומר וימת שם משה עבד' כי לגבי הק' בה מקרי שם בארץ כי הארץ נתן לכני' הרש' שאינו רא' הק' בה ומשה כתב לפי מחמרו של הק' בה ולא איש' ל' ויכח' ה' כי באמת שם מת משה . ויפה אמרו חז' ל' מה להלן עומד ומשמש לפי דש' קאי' על האות אחרת לגבי משה . כמו בארץ עומד ומשמש כי וימת שם משה קאי' ג' על האות אחרת לגבי הק' בה שהוא למטה בארץ מת משה אבל למעלה עומד ומשמש ככלע' ד :

שלז' וימת שם משה עבד ה' אפשר משה מת וכתב וימת וכו' . ולא עד באו הקמה אומר . ומשה אומר וכותב . סבאו ואילך הקנה אאר ומשה כותב ברוע :

עיון בפ' הרש' בא דל' . והנה מה שלא אמר משה אלו הפסוקים וכתבן מה בין כתיבה לאמירה הלא מ' תיקשי אפשר משה מת וכתב וימת . כל לפי משאלו ל' בסוטה כי י' לא מת משה נאמר כאן וימת שם משה . ונא' להלן ויהי שם עס' ג' מה להלן עומד ומשמש . אף כאן עומד ומשמש . והנה לכאורה נראים הדברים כמנהגים להוסיף המקרא מיד פלוטו . אבל באמת לפי פרש' דל' שפירש' בישי' שאמר שמי' שמי' והאויני' ארץ . ומשה אמר האויני' השמים ותשמע הארץ . לפי שישי' היה קרוב לארץ ורחוק מן השמים . לכך נתן שמי' לשמים והאויני' לארץ אבל משה היה קרוב לשמים ורחוק מן הארץ אמר בהיפך האויני' לשמים ושמי' לארץ . והנה גם כאן נאמר כן . שמי' שכתב בחזרה ויהי שם עס' ל' לגבי הק' בה מקרי משה קרוב לארץ שהרי כתב ויהי שם עס' ה' שמי' שהוא היה בארץ נמש' שפירושו הוא כי למעלה אשר שם עס' ה' עומד ומשמש . ואף כאן חס' משה היה חומר וימת שם משה היה מתפרש שם על השמים וכאמת כי שם עומד ומשמש רק למטה מת משה שנסתלק מן בני אדם לכך היה משה כחמרים ולא אמר וימת שם משה . רק בהיפך הק' בה היה חומר וימת שם משה עבד' כי לגבי הק' בה מקרי שם בארץ כי הארץ נתן לכני' הרש' שאינו רא' הק' בה ומשה כתב לפי מחמרו של הק' בה ולא איש' ל' ויכח' ה' כי באמת שם מת משה . ויפה אמרו חז' ל' מה להלן עומד ומשמש לפי דש' קאי' על האות אחרת לגבי משה . כמו בארץ עומד ומשמש כי וימת שם משה קאי' ג' על האות אחרת לגבי הק' בה שהוא למטה בארץ מת משה אבל למעלה עומד ומשמש ככלע' ד :

שמ' ויהי היום ויבואו בני האלקים ויתיצבו על ה' ויבאם השטן בתובם להתחב' ויאמר ה' אל ד שטן מאין תבא . וישן השטן ויאמר משוט בארץ ומתהלך בה . אל רכ' שע שטתי בכל העולם ולא מצאתי בענדך אברם שאמרת לוקים בארץ וכו' :

הנה יפלא מאד על מי שכל רצו עולם גלוים לו ועיניו מאטוטות בכל הארץ ישאל להשטן מאין תבא . וזולת שאר ספיקו . לל' לתקן הכל אחרי שאר ל' שטן ופנינה לש' שכתבונו דחוז שטן דקא נטייה דעתי' דק' בה בתי' איוב אמר דלמא מינשי וכותא דאברהם . לכך אמר שטי' בכל העולם ולא מצאתי כאברהם . וגם זה צריך טעם למה לא יומא גרים למדבר וכו' דאברהם דוקא שאמר הכתוב ויהי ה' ויאמר השטן משוט בארץ וגו' . אבל זאת לדעת מ' שכוהר כ' כ' לכתוב ויהי ה' ד' ד' . והנה בירושלמי נדרש שני פירושים על הפסוק והוא יפוט חבל בנדק ידני' לאומים נמשרים . הא' נדרש שהק' בה דן ה' בלילה בשעה שהם ישנים מן העבירות ולישראל דן כיום בשעה שהם עסוקים במצות . ולכן חומר אנו ש' כ' המדרש בב' בפסוק ע' עוד כל ימי הארץ וגו' וז' מה שבזרין הם בני נח שבריתן ברותה לעולם ועד כל ימי הארץ . כשיבא ה' שכתוב בו ביום ההוא יודע לה' לו יום וגו' תופר הכרית ביום ההוא כי לפ' הוא מובאר כי ב' קיימין כל ימי הארץ ויום וליילה לא ישבתו לפי שהוא יום וליילה וזה נדרשים בלילה בשעה שהם ישנים מן העבירות לכך לא ישבתו אבל כשיבא ה' שיהיה לעתיד כלו יום והיו נידונים ביום או תופר בריתן . ולכך הוקבע ר' להיות שני ימים אף כי ביומא אריכת דמיא לפי שא' צריכים להיות נידונים בלילה וזה ידעת כי מלך וציבור נכנס המלך תחלה לדון ומאן דחשבי עייל לדניא ברישא מקמי דליפוש חרון אף . וא' צריכים ישראל ליכנס לדון תחלה קודם ה' . וזה ה' להיו' אם יהיה יום הדן של ר' רק יום אחד כי אחרי אשר ה' צריכים להיות נידונים בלילה .

וישראל ביום . יקדימו ה' דינם קודם ישראל . לכך הוקבע הדן שני ימים להיו' ישראל נידונים וימא קמא דריש שתא . וה' בלילה שלאחריו . ויום שני של ר' לא נקרא רק דינא דפני' כגודע . ולזה דרשו ר' בפסוק ויהי ערב ויהי בקר יום אחד . ובב' וז' ויהי ערב זה עשו . ויהי בקר זה יעקב . ויום אחד זה י' כי . כי באמת על י' כ' נאצרה התמים הכל אחרי שא' נידונים בלילה . וישראל ביום . יקדימו ה' לישראל . כי ה' אינו רק יום אחד . אבל באמת ויל בתי' שמיא דמאן דחשבי עייל לדינא

כ' יאור המדרש עוד כל ימי הארץ וכו' כ' יאור המדרש ערב ויהי

מי מפר ליה אחי לקמי' ורבנא' אל כל אבא חמרא וכו' היה לך
לומר מופר לך . וחוא סבר דלמא שנועתא , דמבול קאמר :

לענ"ד לדקדק בלשון הקדש של הב"ק שאמרה עכשיו שנשבעתי
מי מפר לי בלשון שלילה הל"ל יפר לי דהא בודאי לא על תנא
ינאה הב"ק רק כונתו היה משו' רבב"ח שהוא יחיד מומחה שיפיר
הכדר וא"כ למה אמרה מי מפר לי הל"ל כל השומע פיר כל
הקייגון יהא כך דלא יקשה לרבב"ח וכי עד היו לא היה שום
אדם כמותו שיפיר הכדר לכך הקדימה הב"ק לומר אוי לי שנשבעתי
ועכשיו שנשבעתי לאס זאת מקרי שנועה שנשבעתי מי מפר לי
כי ס' ל' ע' דאין הפרה לנדר אך רבב"ח דחוי מעש מקוד וע"כ
ס' ל' דמוכח דיש הפרה לנדר וא"כ לו נאה להפיר הנדר הזה . והנה
במאי דסמיך לי"ל ההוא טייעא תא אחוי לך מיתו מדבר היבא
אולי תינתנו ודמו כמאן דמייבמי וכו' פסקי דהא קרנא
דחבלתא דחד מנייהו ולא הוה מסתג' לן פ"י לא הניחו חמורו
לילך . אולי אהדרתינהו והדר מסתג' לן . כי אחאי לקמי'
דרבנא ח'ל כל אבא חמרא וכו' למאי הלכת' עבדת הכי פרש' דל
דפסקת לקרנא דחבלת' למידע אי כב"ש אי כב"ס כמה חוטין
הוא נותן וכמה חוליו' הס בניצית איבעי לך למימני חוטין ולמימני
חוליו' קודם שהחורתה ה"ל למימני חוטין וחוליות מוקמי'
דתייהדי תיתי ותימא לן כן פרש' ו'ל' והנה בודאי כמו זכאב
על אדם גדול כמוהו ואלו אדם אחר היה שזחין עליו מכ' האי
תנא שהיא אפלו העלם דבר מילת' דתליא בסברא ונאס למה היה לו
לפסוק כלל הניצית היה לו רק למנו' החוטין והחוליו' ולהגיד לפני
חכמים . אחרי אשר חכמים יאמינו לנדריו כאשר ח'ל היה לך
למימני חוטין מקמי' דתייהדי תיתי ותימא לן כן ש"מ שכלי שום
הראו האות ניצי' היו מאמיני לו א"כ למה היה צריך לפסוק הניצי'
כלל וכו' דרבב"ח רצה לידע השע' מה שנהגין לפסוק הניצי' באת
אי משום דמנו' בטילו' לע"ל והמת' פטורין מן בניצי' וכדעת כמה
מדדאי' שהביאו התו' כאן . או כדעת ר'ת ששטע משו' קני לוטיד
לפי שניצית הוא עדות שקיים כל התורה לפי שניצית עולה ת"ר
ושמנה חוטין וחמשה חוליו' עולה תרי"ג . ועכש' ישאין שזוכין
כ"כ הרי כאלו מעיר עדות שקר וזכה נדור המדבר פי התו' כן
דהו דמו כמאן דמבסמו משו' מכאן כמ' ד בחל דמית' מדב"ס לה'
חלעה' ב' וא"כ בזה ידע אי מסתג' לכו אחרי אשר יפסו הניצי' כ"ל
השע' משום דמית' פטורין מן הניצי' דל"ל לפי שאין שזוכין כל כך
שהיה ס כולם בני עה"ב וקיימו הכל מה שכתוב בתורה . ואי
לא מסתג' להו יקשה למה הלך המתי' פטורים מן הניצית ומנות
בטילות לע"ל ואין חילוק בין נדיקי' גמורו או לאו כי הוה לעשות'
ולא למחר לעשות' אלא כ"ל כטעם השנימיה' ש' יסורין ניצית מן
המת' לפי שאין שזוכין כ"כ אבל דור המדבר יש להם חלעה' ב'
ועמם כולם נדיקים ראויים הם להקבר בניצית שמעיד עליהם
שקיימו כל תרי"ג מנות . והנה אס בניצית מעיד שקיימו תרי"ג
מנות עכ"ל בחשבון התו' הנ"ל דניצית עולה ת"ר ושמנה חוטין
וחמשה חוליו' ה"ל תרי"ג וא"כ לא היה צריך למימני חוטין וחולות'
לכך כאשר בא רבב"ח וסיפר מעין המאורע דפסקי דהא קרנא
דחבלת' לידע אי מתים פטורין מן בניצית . אומ'ס דניצית
מעיד על האדם שקיים כל תרי"ג מנות ולא מסתג' לן וע"כ כ"ל
השעם הוא משום דניצי' מעיר על האדם והקיימו כל התורה
שהרי עמם כולם נדיקי' ויש להם חלעה' ב' דהו דמי כמאן
דמייבמי . לייבא למימ' דהשעם שסורין ניצית הוא משום
לועז' להש' לפי שמתים פטורין מן הניצית וכתירן השני דא"כ
הוה מסתג' להו דאין הפרה בזה בין נדיקי' גמורו או לאו .
וא"כ השעם הוא משו' דניצית הוה עדות וכו' דניצית הוא עולה
ת"ר ושמנה חוטין וחמ' חוליות תרי"ג וא"כ לא היה צריך למימני
חוטין וחוליו' כנגד' דתרג' מעשה דהאי תנא . וא"כ דרין
לקמא שפי' דרשם דל על אוי לי שנשבעתי על אלו כדכת' כמה
קדאי דכתיב' עכ"ל ותמה הגאון מהרש"א דל כח' ח'ל' . מה
שפרש

לדינא ברשא . משום דליתו מקמי' לדיפוש חרון אף . וזה לא
שייך גביה"כ דלית לי דעות . לאשטוני ביה"כ וליבא חרון אף .
זכפרט שהשטן שנקרא חרון אף ליתא הכא . לכך יפה אמרו ויהי
ערכזה עשו . שנידון תתלה בערב . ויהי בקר זה יעקב .
שנידון ביום . יום אחד . יואע"כ הוא יום אחד והוקשה כתמייה
הל"ל שהרי יקדים עשו ליעקב . לכך בא כמתרין יום אחד זה
יה"כ . וגביה"כ אפשר להו' יום אחד וכ"ל . הדרן לקמא כי
פירוש א' של דין לאומים במשרים הוא ש"ה דן כלילה וישראל
ביום . ולא ידך מ' ד בירושלמי ס'ל בשעה שהוא דן ישראל דן גם
ח"ה . ומה אני מקיים במשרים . הק"ב דן ח"ה במשרים שבהם
כגון איוב ויתרו ורוב פ' שהק"ב בה רואה הכשרי' שג' וניבולס
והנה זה ידעת כי מייבאל בא' וגבראל בשמים וכו' ומלאך המות
בשמה . וכשעת המגפה באחת . פירשו הקדמונים לפי
שמיבאל הוא מנד החסד ניתן לורשות לשוט העולם בפ"א
ולגבראל הוא מל' הד' שג' בשמים ומה שהוא כולו דין בשמנה .
רק בשעת המגפה דאיתיהיב לי השותא או טס באחת . והנה
אלו היה המלאך המות עם העולם להיות מטע' כלפי חסד היה גם
הוא עם באחת כמו מייבאל שר החסד . ועתה יהיה נדרש כמין
אחרי כי ויהי הוי"ו ח' ר"ה ויבאו בני האלהים להתייבב על
ה' א"ש בוהר לא רבב"ח דאז עמין . הוקשה להשטן הלך
ה' ר"ה ובוים מאי' שנידויהו דאז עמין הכא להתייבב
על ה' ח' דין אתם כ"ל כליליה . אלא כ"ל כי פ' של דין
לאומים במשרים הוא שק"ב דן אף גם האומים במשרים שבהם
רואה זכות הנדיקים שבתוכם לכך חשש השטן דלמא יניצי'
הק"ב וכותא דחבריה בעבור איוב וכ"ל לכך ייבא גם השטן
בתוכם . והנה באמת מיהר השטן לכא לפי אשר הורגל לשוט
העולם בשמנה טימות . לכן ויאמר ה' אל השטן מאן תנא .
לפי שמהר לכא . ויען השטן ויאמר משוט בארץ שלא שט כי
אס' בשיטה אחת כמו מייבאל . ואמר שטתי בכל העולם ולא
מצאתי כאברהם וכו' ואני באתי על סנוריא לכך היתי משוט
בארץ בשיטה אחת ושטתי בכל העולם ודוק :

שמו ויען השטן ואמר החכם דא איוב את האלקים חלא
אתה שבת בעדו וגו' ומקנהו פרץ בארץ . ארי'
בר הנינא מקנהו של איוב פרץ נדרו של עולם . מנהגו של עולם
חואבים הורגים את העוים . ומקנהו של איוב העוים הורגים
את חואבים :

הנה יפלא הדבר הלא אף לא נשתנו עליו סדרי בראשית והיה
מתנהג בטובה כדרך העולם היה ג"כ שתחנן פה לומר כן . כ"ל
לפי דמית' בפסחים פ' דרבא כיו' כתיב כי גדול מעל שמים
חסדך . וכתוב עד שחקים אמתך . לא קשיא כאן בעושי' לשמה
וכו' . והנה בחש' הרש"א מפרש מה שנה' כי גדול מעל שמים
חסדך הוא שק"ב עושה חסד חוץ להטבע וכמאר"ל ויוצא אותו
החובה הנביאו למעלה מכיפת הרקיע . ומ"ש עד שחקים אמתך
הוא מה שק"ב עושה חסד בדרך הטבע . וא"כ לפי הגמ'
דין בעושים לשמה דעליוהו קאי קרא מעל שמים חסדך . ראויים
לעשות להם חסד אף חוץ לטבע . מא"כ בעושים שלא לשמה
אינם ראויים רק להיות עד שחקים שהוא בדרך הטבע . ואחרי
שאר"ל לל' עבד איוב את המקום אלא מיראה . נמנא שמעשו
היו שלא לשמה . לכן ויען השטן ויאמר החכם ירא איוב אלקים
ומעשו' שלא לשמה . הלא אתה שכת' עמדו כאלו מעשו' היו לש' ש'
שהרי מקנהו פרץ בארץ פרנו נדרו של עולם וכ"ל מה שהוא חוץ
לטבע . וזה אינו ראוי להיות כעושי' שלא לש' וכ"ל ודוק :

פרק המזכיר את הספינה

שמכ' אל' תא אחוי לך הר סיני היבא וכו' . שמעתי בת
קול שאומרת אוי לי שנשבעתי ועכשיו ששבעתי

מסכת בבא בתרא

בך על היוסנסק שהוציאו כלבו ולבא לפומא לאגלי והנה במדרש
אית שלכך באו המגדים אל חוך הסוכי בה קה נשבע שאינו מבי
מכול לעולם אבל הם באים ונפלים לתוך המים . וא"כ הטו
אשר דברו ה' ימלוך לעולם ועד בלשון עתיד כי ידעו מקראת
כי יוס נקם כלבי ובוים ההוא יהי ה' אחד ולא קודם לכן כי
מקרי שבעה מה כלבו של הק"ב אף כי לפומא לא גלי ומק
ופני מה מכלל הא . ומתוך כי בא סוס פרעה ברכבו וכפס
בוס וכל משום השבעה שכבר נשבע הק"ב שהשני מביא מ
לעולם וצריך הוא להיתר זה שהס' יבואו ויפלו אל תוך המים
ובאמת שבע המבול לאו לאו תרי זימני לא היה רק כמה ש
הק"ב אל לבו לדעת החכם בעל ד"כ הכלל אלא כל דגמר
אע"פ שאינו מוציא בשפתיו הוי שבעה וא"כ היום נקם
הוי ג"כ שבעה שאז ה' ימלוך לעולם ועד וא"כ להשתמו
מכת השבעה ודוק :

שמג כל מה שבא חק"ב בעולמו וכו' ונקבה בראם וכו'
ואם בהמות בהדרי אף וכו' ונקבה בראם וא"כ
בזקקין זה לזה מחריבי את כל העולם מה עשה חק"ב כו' וכו'
הוכר וציוג הנקבה ושורה לצדקים לע"ל שנאמר הנקבה
במתני' זה החזק ואינו כשרירי בטנו זו הנקבה

פרש"י וכל לעיל מיני כתיב הנה נא בהמות אשר עשיתי
וג' . זה דרכי מעולם לפרש המקרא לפי פשוטו לא גילה
הק"ב לאיוב מה שעל לנקב ולזכר מה ילמד מעניו מה הקורן
שבאו על איוב וקרא תגר והשיבו הק"ב הנה נא בהמות אשר
עשיתי עמן הנה נא כמו במתני' ואינו כשרירי בטנו כל דוא
ידוע לאיוב באו עליו יסורין לפי שה' גלגול תרח שהוא חותמת
רתח דרתח ק"ב עלי' ובאמת עשה תרח תשובה במינו של
אברהם שעליו אמר הק"ב הנה תבא אל אבותיך בשלום . אך
הא תליא כהא איניו דהתשובה מועילה לב"כ כמו בישראל
ומכפרת עון להיו' העון עבדו כמחא"כ כדון קרא תגר על
היסורין אחרי אשר כבר נחשבר העון . אך איניו כי תשובת
ב"כ אינה מועלת רק להאריך אף ועון עבדו אינו נמחק מהראוי
הוא לקבל יסורין עבדו שגלגול שלו תרח ואף כי עבדו תשובה
אינו רק שיאריכו לו הפיס . והנה ב"כ מוכיח מזה שגבור מית'
על ח"ה וכו' ואחרי כל התשובה לא נתבטלה גזירת מיתת ש"מ שאף
אם לא חטא אד"ה היה ראוי למות בשנים קצרות וא"כ האריכו
לו שני חייו אחר התשובה . ואם נא תשובת ב"כ אינה מועלת
לבעל הגזירה כולה רק להאריך אף לברך אוכל לזימיר דאי לא
היה חטא אד"ה לא היה ראוי למות כלל . ומה שלא נתבטלה
הגזירה אחר התשובה לפי שתשובת ב"כ אינה רק להאריך אף
ולא לבעל הגזירה . והנה ביפס תואר ש"מ בראשית כחכ כוונת
העסקן על אמירת אד"ה האשם אשר נתת עמדי היא נתנה לי
מן העץ ואוכל פ"י הרב ז"ל שאמר אד"ה שראינו חס כלל לגזירת
עץ הדעת שימות מזה בחשבו כי אחרי אשר ברא הק"ב אשה
לאיש ולא תהו בראה רק לשבת יצדק משום פ"ו ואם היה קיים
לעול' לא היה צרי' לפ"ו וא"כ מוכרח למות בלא עץ הדעת לכן
אמר האשה אשר נתתי עמדי היא נתנה לי מן העץ אפ"ר ואוכל
א"כ אם ברא אחרי אשר ברא הק"ב את האש' כל שמוכרח האדם
למות אף בלא עץ הדעת והחטא היה שימות בשנים קצרות
וכדעת ה"ח הכלל ואחרי ששנ נתבטל הגזירה ויהי שנים רבות
ע"מ דתשובה מועלת לב"כ ולכן קרא איוב תגר בחשבו כי מיתת
הכרחיה אף קודם החטא וכדעת ה"ח הכלל וראיתו ה' ה' צוה
שברא הק"ב אשה לאיש אף קודם החטא לכן השיבו הק"ב
אור נא כבנר חלניך וגו' הנה נא כה ית' אף עשיתי עמן הנה
נא כמו במתני' ואינו כשרירי בטנו חלו בהו' כדדרי אף שהרג
את הזכר וציוג את הנקבה מטעם שאלמלא נוקקין זה לזה
מחריבין העולם וא"כ יפלא על יוצר הכל על תח' הכריא שכרא

שופרם ר"כ ששבעתי על הגל' הוא דחוק שלא מצינו שבעה
על הגל' שה' לעולם וכו' ע"כ . והנה בודאי לא נעלם מעיני
הגאון הכל מקרא מלא כי יוס נקם כלבי וא"כ אם השבעה היא
לזיוג ליוס נקם ודאי צריך התרה לקודם הזיוג . אלא כלל דהא
לאו שבעה היא למה שהוא כלבו למאי דק"ל בשמואל
דאמר גמר בלבו צריך שיוציא בשפתיו ואם כן יפס
קמתמה הגאון הכל וכי הייתה שבעת הגלות לעול' דא"כ תאמר
דנשבע לזיוג הוא דוקא ליוס נקם . הלא היה כלבו ית' ודרז'ל
לבי לפומא לא גלי וא"כ לאו שבעה היא כלל . וא"כ אי נימא
דשבעה כלב הוי שבעה . היתר נדרים פורחים באויר ואין
להם על מי שיסמכו . דמאן דמפיק ל' מדכתיב כל נדיב לב
פרש"י וכל חס אינו מתחרט בלבו ש"מ דיש התרה לשבעתו איכא
למפרק דלמא לאפוקי מדשמואל דאמר גמר בלבו צריך שיוציא
בשפתיו אתי האי קרא דנדיב לב לאורוי לאפוקי מדשמואל
דשבעה כלב הוי שבעה ולעולם היתר נדרים פורחים באויר
ואין להם על מה שיסמכו . לכן אמירה נעומה בת קול שמתע
רבה חאו"ל ששבעתי ר"ל כי גם על הזיוג נשבע ואף כי יוס
נקם כלבו ולבא לפומא לא גלי ע"מ שבעה מקרי לפי שכל נדיב
לב אתי לאורוי לאפוקי מדשמואל וגמר בלבו א"כ שיוציא בשפתיו
וא"כ עכשיו ששבעתי כלב אין שום פסוק על מה שיסמכו
בהיתר נדרים ר"ל מלפ"כ כל נדיב לב כן הו"מ הנ"ל לכן עכשיו
ששבעתי מי מפר ל' שאין להם שום קרא על מה שיסמכו . אך
לרבה ח אמרה הב"ק דחוי למיתי מד' דהו' דמו כמאן דמיכסתי
וכל דיש להם חלעה בובאמת מקרא מלא הוא אשר נשבעתי
באפי אם יבואון אל מנחתו וכל דהותר הנדר ובאפי נשבעתי
ו' דרגא ב' ומכאן להם על מה שיסמכו כדילי' במ"ד דלכ' למית'
דלמא באפי נשבעתי ולא הדרנא כי דהא עניו הרואים דיש
להם חלעה ב' . וא"כ יכול להיו' הוא המפור ובוה"ל לתרן
ד' יאור מדרש תמוה ה' ימלוך לעולם ועד מפני מה כי בא סוס פרעה
המדרש כרכבו וכפרשו אל תוך הים כל לפי אשר רגלו אנו על לשוני
ה' ימלוך לומר כונת ר"ל והיתנו כל העובר של הפקודים שדרז'ל כל
לעולם דעבר בימא ית' שהוא תמוה מאד דבש"מ למ' כל דעבר על
פקודיה ית' נימא שאמר זה יתנו כל העובר לכפר על נפשותיכם
אבל למ' כל דעבר בימא ית' יפלא מאד ליקח מן כל דעבר
בימא כל ע"פ מ"ש שפתי כהן על התור' טעם על מחזית השקל
לפי שקל הוא נחת ב"ש מספר כ"ו כמתן שם הגדול וישראל
כעונותיה גרמו להיות גולי' ביה"ה א' וישתמשו עכשיו ב"כ אחרי
הס' עד כי יהי' מלחמה בעמק יהא ש"ה רבנא לכן הוצרכו
למחזית השקל שהוא חצי השל לכפר על נפשותם מה שחטבו
בגלות ע"י עובס וזה להדיא מצינו שאלמלא אמרו ה' מן לא
הי' חומה ולשון שולטת בס' רק כמה שאמרו ה' ימלוך גרס את
הגלות לכן יפה נדרש מנז'ל כל דעבר בימא ואמרו שירת הים
ה' ימלוך והיתנו כל העובר כל דע' ר' בימא ית' מחזית השקל
לכפר עון חצי השם אשר גרמו לחסר בעונם . והנה ראית'
שפחה על הים מה שלא ראו הנביאים וידעו יוס הנקם אשר הוא
כמום וחתום באוצרותיו יתברך אף אם זה אינו שבעה כלל יפלא
על מה שאמרו ה' ימלוך בלשון עתיד כי אם היו מקבלין עול
מלכותו ויתברך מ' ה' אשפר להתבטל אף כל כי לדידהו הוס
ס' אף שה' רק כלבו של הק"ב גמר בלבו א"כ שיוציא בשפתיו
וכן מדרש יב"ש הנביא כי מי נח זאת לי אשר נשבעתי מעבור
מי נח עוד על הארץ כן נשבעתי מקנף עליך כיו' ארז'ל לאו
לאותרו וימני הוס שבעה פ"י החכם בעל ורע מוק' וכל נמה
שכתוב ויאמר ה' אל לבו לא אוסיף עוד לקלל האדמה וגו' ולא
אוסיף עוד להכות א' כל מי ובאמת שבעה זאת היה אל לבו
ז"ל לאפיקי מדשמואל וגמר בלבו א"כ שיוציא בשפתיו ולכן
מדרש השני שבעות להדדי כי מי נח זאת לי אשר נשבעתי וגו'
בלאו לאו תרי זימני שה' אל לבו כן נשבעתי מקנף עליך ומגער

ה' ימלוך לומר כונת ר"ל והיתנו כל העובר של הפקודים שדרז'ל כל לעולם דעבר בימא ית' שהוא תמוה מאד דבש"מ למ' כל דעבר על פקודיה ית' נימא שאמר זה יתנו כל העובר לכפר על נפשותיכם אבל למ' כל דעבר בימא ית' יפלא מאד ליקח מן כל דעבר בימא כל ע"פ מ"ש שפתי כהן על התור' טעם על מחזית השקל לפי שקל הוא נחת ב"ש מספר כ"ו כמתן שם הגדול וישראל כעונותיה גרמו להיות גולי' ביה"ה א' וישתמשו עכשיו ב"כ אחרי הס' עד כי יהי' מלחמה בעמק יהא ש"ה רבנא לכן הוצרכו למחזית השקל שהוא חצי השל לכפר על נפשותם מה שחטבו בגלות ע"י עובס וזה להדיא מצינו שאלמלא אמרו ה' מן לא הי' חומה ולשון שולטת בס' רק כמה שאמרו ה' ימלוך גרס את הגלות לכן יפה נדרש מנז'ל כל דעבר בימא ואמרו שירת הים ה' ימלוך והיתנו כל העובר כל דע' ר' בימא ית' מחזית השקל לכפר עון חצי השם אשר גרמו לחסר בעונם . והנה ראית' שפחה על הים מה שלא ראו הנביאים וידעו יוס הנקם אשר הוא כמום וחתום באוצרותיו יתברך אף אם זה אינו שבעה כלל יפלא על מה שאמרו ה' ימלוך בלשון עתיד כי אם היו מקבלין עול מלכותו ויתברך מ' ה' אשפר להתבטל אף כל כי לדידהו הוס ס' אף שה' רק כלבו של הק"ב גמר בלבו א"כ שיוציא בשפתיו וכן מדרש יב"ש הנביא כי מי נח זאת לי אשר נשבעתי מעבור מי נח עוד על הארץ כן נשבעתי מקנף עליך כיו' ארז'ל לאו לאותרו וימני הוס שבעה פ"י החכם בעל ורע מוק' וכל נמה שכתוב ויאמר ה' אל לבו לא אוסיף עוד לקלל האדמה וגו' ולא אוסיף עוד להכות א' כל מי ובאמת שבעה זאת היה אל לבו ז"ל לאפיקי מדשמואל וגמר בלבו א"כ שיוציא בשפתיו ולכן מדרש השני שבעות להדדי כי מי נח זאת לי אשר נשבעתי וגו' בלאו לאו תרי זימני שה' אל לבו כן נשבעתי מקנף עליך ומגער

